

18.1 Internationale arbeidsverdeling

Importeren of *invoeren* is het kopen van goederen en diensten in het buitenland. *Exporteren* of *uitvoeren* is het verkopen van goederen en diensten aan het buitenland. Bij *doorvoer* gaat het om geïmporteerde goederen die zonder bewerking onmiddellijk weer worden uitgevoerd. Als in Nederland goederen worden ingevoerd en na een kleine bewerking direct weer worden uitgevoerd, is er sprake van *wederuitvoer*.

De wereldhandel is enorm toegenomen. Dat komt doordat landen zich hebben gespecialiseerd in goederen die zij goedkoper of beter kunnen produceren dan andere landen. Oorzaken van deze *internationale arbeidsverdeling* en handel zijn: verschil in klimaat, aanwezigheid van grondstoffen, geografische ligging, kostenverschillen en verschillen in kennis en scholing. Niet-eurolanden hebben andere valuta's. De *wisselkoers* is de prijs van een valuta uitgedrukt in een andere valuta. Als de waarde van de euro ten opzichte van andere valuta's stijgt, is sprake van *appreciatie* van de euro. Een waardedaling van de euro ten opzichte van andere valuta's heet een *depreciatie* van de euro.

Als de euro apprecieert betekent dit dat de euro duurder wordt ten opzichte van buitenlands valuta's. Europese producten worden dan voor het buitenland duurder. De Europese export naar Amerika zal hierdoor dalen. De productie in Europa daalt en dit leidt tot daling van de werkgelegenheid in Europa.

Ook betekent een appreciatie van de euro dat buitenlandse valuta's voor Europeanen goedkoper worden. Niet-Europese producten worden zo goedkoper. Europeanen kopen dan meer producten in het buitenland. De Europese import uit het buitenland neemt dan toe.

18.2 Export en import van Nederland

Een land dat veel handelt met het buitenland heet een *open economie*. Een land dat weinig handel drijft met het buitenland is een *gesloten economie*. Nederland heeft een zeer open economie. Dat blijkt uit de hoge cijfers van de *exportquote* (exportwaarde gedeeld door binnenlands inkomen) en de *importquote* (importwaarde gedeeld door binnenlands inkomen).

De meeste handel drijft Nederland met de landen van de Europese Unie. Duitsland is de belangrijkste handelspartner van Nederland. Nederland exporteert vooral hoogwaardige eindproducten. De Nederlandse import bestaat vooral uit grondstoffen en halffabricaten.

Alle export en import wordt geregistreerd op de *betalingsbalans*. De betalingsbalans is een statistiek met daarop de waarde van alle economische transacties van een land met het buitenland in een bepaalde periode. Onderdelen van de betalingsbalans zijn de goederen- en dienstenrekening. Op de *goederenrekening* of handelsbalans staan de ontvangsten uit het buitenland voor onze goederenexport en betalingen aan het buitenland voor onze goederenimport. Op de *dienstenrekening* staan de ontvangsten uit het buitenland voor onze dienstenexport en betalingen aan het buitenland voor onze dienstenimport.

Nederland heeft al jaren een *uitvoeroverschot* van goederen. Dit betekent dat de waarde van de goederenexport hoger is dan de importwaarde. Dat is goed voor onze economie. Het geeft aan dat onze goederen gevraagd zijn in het buitenland. Dit zorgt voor veel werkgelegenheid. De *dekkingsgraad* is de verhouding tussen exportwaarde en importwaarde. Deze dekkings-

graad geeft de mate aan waarin de invoer (import) kan worden betaald uit de opbrengst van uitvoer (export).

18.3 **Protectie en vrijhandel**

Protectie is het beschermen van binnenlandse bedrijven tegen buitenlandse concurrentie. Vormen van protectie zijn exportsubsidies of belastingvoordelen aan exporterende bedrijven, douanerechten (invoerbelasting), importcontingenten/quota, importverboden en kwaliteits- of gezondheidseisen voor producten die worden geïmporteerd.

Protectie benadeelt de productie en de werkgelegenheid in het buitenland. Importproducten worden duurder door douanerechten of doordat er kwaliteitseisen worden gesteld. Protectie roept protectionistische tegenmaatregelen van het buitenland op. Door protectie worden goederen niet meer daar gemaakt waar dat naar verhouding het goedkoopst kan. De omvang van de internationale handel neemt door protectie af, waardoor de wereldwelvaart daalt.

Vanwege deze nadelen wordt internationaal gestreefd naar vrijhandel. **Vrijhandel** wil zeggen dat er geen protectionistische handelsbelemmeringen bestaan. De **World Trade Organization (WTO)** is een internationale organisatie, die streeft naar afschaffing van handelsbelemmeringen.

De **voordelen van vrijhandel** zijn: efficiëntere en goedkopere productie op wereldschaal, lagere prijzen voor de consument, meer internationale handel, toenemende productie en werkgelegenheid op wereldniveau, groei van de koopkracht van het wereldinkomen, toename van de kwaliteit van goederen en de keuzemogelijkheden.

Globalisering of **mondialisering** is de toenemende internationalisering van de maatschappij. Enkele **oorzaken globalisering** zijn: de toegenomen vrijhandel (**handelsliberalisatie**), verbeterde en goedkopere ICT-toepassingen, sneller transport en lagere transportkosten, de toegenomen internationale arbeidsmobiliteit en de veranderde politieke wereldorde.

18.4 **Europese samenwerking**

De landen van de Europese Unie streven naar een economische en mone-taire unie.

In een **economische unie** zijn er geen onderlinge handelsbelemmeringen zoals douanerechten en contingenten, bestaan gelijke handelsbelemmeringen tegenover landen die niet meedoen, is er vrij verkeer van personen, geld en productiemiddelen en voeren de landen een gemeenschappelijke economische politiek. Vrijhandel in een economische unie leidt tot toename van de export en import tussen de landen onderling. Hierdoor nemen ook de productie en de werkgelegenheid toe. De toenemende concurrentie kan tot minder inflatie leiden. Dit is gunstig voor de koopkracht van de consument. Met gemeenschappelijke douanerechten tegenover niet-lidlanden worden de productie en de werkgelegenheid in de unielanden beschermd.

In een **monetaire unie** bestaat één gemeenschappelijke munteenheid. In Europa is dat bijvoorbeeld de euro. Je kunt zo overal in de eurozone met dezelfde geldeenheid betalen. Je hoeft geen geld om te wisselen en dat bespaart kosten. Ook is het risico van wisselkoersveranderingen verdwenen. In Europa bepaalt de Europese Centrale Bank (ECB) de hoogte van de rente en zorgt voor bestrijding van de inflatie. Het **doel van de Europese Centrale Bank (ECB)** is het bewaken van de waarde van de euro: de ECB wil inflatie

en deflatie tegengaan. **Inflatie** is een algemene stijging van het prijspeil. Door inflatie neemt de koopkracht van je inkomen af. De centrale bank kan dan de rente verhogen. Hierdoor wordt er meer gespaard en minder uitgegeven. Ook wordt het lenen van geld duurder voor consumenten en bedrijven. De vraag naar goederen neemt af en de inflatie wordt zo afgeremd. Als de inflatie laag is of er zelfs **deflatie** dreigt (een daling van het prijspeil), kan de ECB de rente verlagen. Daardoor gaan mensen minder sparen en meer besteden, hebben bedrijven meer werknemers nodig en kan de economie groeien.

18.5 Ontwikkelingslanden

De welvaart in ontwikkelingslanden blijft ver achter bij die van rijke landen. De welvaart tussen arme en rijke landen kun je vergelijken door te kijken naar het **inkomen per inwoner**. Alleen het vergelijken van inkomens is niet zo'n goede methode om de welvaartsverschillen tussen de landen te meten. Je houdt dan bijvoorbeeld geen rekening met verschillen in levensduurverwachting, een ongelijke inkomensverdeling, verschillen in opleidingsniveau, zelfvoorziening, onbetaald en zwart werk en verschillen in prijspeil tussen landen. Een betere methode om de welvaart te vergelijken is de Human Development Index (HDI). Bij de **Human Development Index** wordt niet alleen rekening gehouden met de ontwikkeling van het inkomen per inwoner, maar ook met de levensverwachting van de inwoners en de gemiddelde opleidingsduur van de bevolking.

Interne (binnenlandse) oorzaken van de problemen in ontwikkelingslanden zijn: geringe kwaliteit en productiviteit van de beroepsbevolking (arbeid), onvoldoende investeringen en beperkte technologische vooruitgang (kapitaal), een tekort aan natuurlijke hulpbronnen (natuur) en politieke belemmeringen. Door de lagere inkomensgroei per inwoner is ook de groei van consumptie en besparingen kleiner. Beide ontwikkelingen leiden ook tot geringe groei van de investeringen. De interne oorzaken van ontwikkelingslanden hebben veel met elkaar te maken. Daardoor worden de problemen vaak alleen nog maar groter. Deze landen zitten in een **viciuze cirkel van armoede**. Het is heel moeilijk om daaruit te komen.

Externe (buitenlandse) oorzaken van de problemen in ontwikkelingslanden zijn: protectie door rijke landen, verslechtering van de ruilvoet (verhouding prijspeil export / prijspeil import), financiële afhankelijkheid van het buitenland en toenemende tekorten op de betalingsbalans.

Ontwikkelingslanden kunnen met **ontwikkelingssamenwerking** worden geholpen. Vooral door handelsbelemmerende maatregelen af te schaffen en vrije wereldhandel te bevorderen. Maar ook door noodhulp en structurele hulp en schuldsanering en zachte leningen. Ook het stimuleren van buitenlandse investeringen in ontwikkelingslanden kan bijdragen aan het oplossen van de problemen.

Ontwikkelingslanden kunnen zelf industrialisatie en diversificatie van de productie bevorderen. En politieke hervormingen en landhervormingen doorvoeren.